

GRAMATICA LATINĂ A LUI GREGORIUS MOLNAR. CONTRIBUȚIE LA BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHĂ

Printre manualele didactice latine folosite în Transilvania, începînd cu mijlocul secolului al XVI-lea, se numără și Gramatica întocmită de Gregorius (Gergely) Molnar¹.

Despre acest autor transilvănean se știe că a fost student al Universității din Wittenberg și că a profesat în cadrul școlii clujene, al cărei rector, între 1556—1564, va fi, slujind-o cu dăruire de pedagog savant.

Gramatica latină alcătuită de profesorul și filologul clujean Gr. Molnar — cunoscută sub titlul invariabil „Elementa grammaticae latinae” — s-a impus ca o lucrare solidă în informație și structură, făcînd epocă încă de la prima sa ediție, apărută la Cluj, în anul 1556, concomitent cu Gramatica lui Ph. Melanchton², dar superioară acesteia³, reeditată pînă în anul 1830, într-o adevărată serie ce cuprindea 60 de ediții.

Despre acest manual s-a afirmat că a fost unul dintre cele mai răspîndite în Transilvania⁴, în uzul didactic, în școlile maghiare și săsești, și, probabil, în cele românești.

Referitor la paternitatea redactării acestei lucrări, cercetătorul brașovean Pavel Binder⁵ atribuie, ca probabilă, și contribuția lui Johann Femmich, originar din Nocrich (Leschkirch), care a funcționat ca dascăl în școala protestantă condusă de Gregorius Molnar.

Considerăm însă rolul acestui cărturar ca fiind destul de mic, întrucît trebuie să subliniem faptul evident că meritul incontestabil de autor îi aparține lui Gregorius Molnar, distins intelectual latinist, autoritate în materie filologică în epoca sa, căruia îi aparțin cîteva prelucrări de manuale, dar și originale lucrări didactice.

Contribuția lui Gregorius Molnar în această direcție se materializează printr-o revizuire a lucrării metodice asupra discursului despre probleme șco-

¹ Date privind biobibliografia lui Gregorius Molnar, în József Szinneyi, *Magyar írók élete és munkái*, vol. IX, Budapest, 1903, col. 186.

² Vezi Philipp Melanchton, *Grammatica latina*, Claudiopoli, 1556, Tipografia G. Hoffgreffus, în —8°, cf. *Régi magyarországi nyomtatványok* (1473—1600), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971, poz. 135, p. 179 (citată în continuare RMNY).

³ Zs. Jakó, *Philobiblon transilvan*, Ed. Kriterion, București, 1977, p. 11.

⁴ Ibidem; *IstRom*, vol. II, p. 1050; Dimitrie Eustatievici Brașoveanul, *Gramatica românească. 1757*. Prima gramatică a limbii române. Ediție, studiu introductiv și glosar de N. A. Ursu, Editura științifică, București, 1969, p. XVIII.

⁵ Vezi P. Binder, *Interferențe în domeniul tiparului în Transilvania secolului al XVI-lea*, în *Studii de istorie a naționalităților conlocuitoare din România și a înfrățirii lor cu națiunea română*, Naționalitatea germană, vol. I, Ed. politică, București, 1976, p. 291.

lare, datorată lui Aelius Donatus⁶, precum și printr-un compendiu explicativ al elementelor gramaticale publicate de Thomas Linacre⁷, ambele lucrări fiind reeditate în mai multe rînduri, la Cluj, în tipografia lui G. Heltai.

Alături de aceste două manuale prelucrate, Gregorius Molnar are o contribuție originală în privința alcătuirii unei cărți de logică și filozofie scolastică aristotelică în Transilvania⁸, a unui catehism reformat⁹ și a unei cărți de religie¹⁰.

Lista titlurilor lucrărilor elaborate sau prelucrate de Gregorius Molnar dovedește o activitate științifică și didactică deosebit de intensă, care susține afirmația potrivit căreia cărturarul transilvănean ar fi putut fi chiar unicul autor al Gramaticii latine. În plus merită de reținut și faptul că lucrarea, care a fost tipărită în timpul vieții sale, a rămas necontestată de altcineva, nici chiar în perioada ulterioară decesului său.

De menționat că seria cronologică a edițiilor Gramaticii latine a lui Gregorius Molnar este consemnată de valoroase instrumente științifice, cum sînt corpusurile bibliografice: *Régi magyar könyvtár*, *Régi magyar nyomtatványok*, de dicționarul bibliografic al lui J. Szinnyei și de Catalogul „Transilvanicelor”¹¹.

Sintetizînd într-un tablou sinoptic toate elementele bibliografice (date în anexă), avem următoarea situație, care include totalul edițiilor, luate în ordine cronologică și pe oficine tipografice: *Cluj*: 1556, 1577—1602, 1671, 1680, 1691, 1694, 1698, 1735, 1750, 1779; *Sibiu*: 1575—1601, 1664, 1682, 1731, 1736, 1754, 1768, 1784, 1786, 1809, 1816, 1830; *Brașov*: 1642, 1703; *Cluj—Sibiu*: 1798, 1802; *Buda*: 1708; *Pesta*: 1815; *Lócse* (Leutschovia): 1650, 1696, 1702, 1730; *Debretin*: 1613, 1683, 1702, 1725, 1727, 1732, 1737, 1742, 1749,

⁶ [Donatus, Aelius], Aelii Donati viri clarissimi De octo partibus orationis methodus Quæstionculis pueri(li)bus vndiq(ue) collectis illustrata per Leonartum Culmannum Craylssheymensen. Nunc denuo revisa et diligenter recognita à Gregorio Molnar etc., Claudiopoli, Tipografia lui Gaspar Heltai, in —8°, signaturi A-K, 1566 (ed. I), 1581, 1583, 1591—1600, 1600. Cf. Szabó Károly, *Régi magyar könyvtár*, Budapest, vol. II, 1879—1888, poz. 95, 164, 174 (citată în continuare: *R.M.K.*) și *RMNY*, poz. 210, 489, 527, 761, 866.

⁷ [Linacre, Thomas], Thomae Linacri Britani Grammatices compendiosa p(er) questiones explicatio à Gregorio Molnár, sanctae memoriae, in vsum studiosae iuventutis olim collecta nu(n)c recognita, et a plurimis quibus scatebat, mendis ropurgata ac aliquantum ex integro corpore desumptis exemplis aucta vt per se liquebit, si haec cum prius invulgatis exemplaribus conferas, Claudiopoli, Tipografia Gaspar Heltai, MDLXVI (1566, ed. I) și 1578, ambele ediții latine in —8°, signaturi A-S = 143 + 1 [f]. Cf. *RMK*. II—102 și 148; *RMNY* — 221, p. 248—249 și 412, p. 400.

⁸ [Molnar Gregorius], Erotematum dialectices libri tres, stvdiosis scholae Claudiopolitanae ex veterum et recentium dialecticorum praeceptis ad ediscendum propositi à Gregorio Molnar, Claudiopoli, c. 1564—1565, tipografia G. Heltai, in —8°, signaturi A-S, T⁴, 148 f, ornamente, vignete, tipar negru. Cf. *RMK*. II—313; *RMNY* — 202, p. 234—235; V. Jugăreanu, *Bibliographie der Siebenbürgischen Frühdrucke*, Baden-Baden, 1959, poz. 268; D. Năgler, *Catalogul „Transilvanicelor”*, I, Sibiu, 1977, poz. 610, p. 204.

⁹ [Molnar, Gregorius], Catechesis scholae Claudiopolitanae ad pietatis stvdiosam iuventutem in doctrina Christiana fideliter exercenda(m) proposita à Gregorio Molnar, Claudiopoli, 1564, Tipografia G. Heltai, in —8°, signaturi A—N, O⁷⁺¹ = 111 f. Cf. *RMK*. II — 93; *RMNY* — 201, p. 234.

¹⁰ [Molnar, Gregorius], Prima doctrinae Christianae rudimenta pveris scholae Claudiopolitanae in Christiana religione informandis, ad ediscendum proposita à Gregorio Molnar, Claudiopoli, c. 1564, Tipografia G. Heltai, in —8°, signaturi A-D, E⁷⁺¹ = 39 f. cf. *RMK*, II—94; *RMNY* — 203, p. 235—236).

¹¹ Doina Năgler, *op. cit.*

1752, 1765, 1772, 1775, 1829; *Sárospatak*: 1661; *Kassa* (Košice): 1671; *Bratislava—Pesta*: 1772, 1790, 1794, 1804; *Bratislava*: 1763, 1772, 1794; *Bratislava—Cassovia*: 1780, 1787; *Cassovia*: 1763; *Noribergera*: 1651.

Și despre gramatica latină a lui Gr. Molnar, operă valoroasă a unui ilustru reprezentant al învățământului gimnazial medieval din Transilvania, se poate afirma că a avut un destin fericit.

Ea a împlinit un bine definit scop didactic, nu numai în învățământul limbii latine din Transilvania, începând cu mijlocul secolului al XVI-lea, pînă în primele decenii ale secolului al XIX-lea, ci și în teritoriile vecine, în fosta Ungarie, în Cehoslovacia și Germania de astăzi, cunoscînd un număr record de ediții, imprimate de treisprezece importante centre cultural-editoriale.

Această lucrare a fost imprimată de-a lungul timpului de editori de marcă, bunăoară: G. Hoffgreff (ctitor al tiparniței din Cluj), G. Heltai la Cluj; M. Hermann la Brașov; Stephan Jüngling, I. Barth și Martin Hochmeister la Sibiu; Paul Viski la Debrețin; Ioan Michael Landerer la Pojon (Bratislava); Johann Thomas Trattner la Pesta, care și-au asumat responsabilitatea tipăririi, precum și răspîndirea ei în mediile intelectuale și școlare, cum a făcut-o, îndeosebi, Martin Hochmeister.

La acestea trebuie să adăugăm și faptul că ediția clujeană din anul 1694 a fost îngrijită de tipograful cărturar clujean Nicolae Kis de Tótfalu (Tótfalusi Kis Miklós; 1648—1702), care a servit drept model pentru numeroase ediții ulterioare.

De remarcat că această tipăritură se încadrează în istoria lingvisticii române, prin faptul că ediția clujeană din 1735 a servit ca model latin pentru prima gramatică românească alcătuită de Dimitrie Eustatievici Brașoveanul¹², mai ales în ceea ce privește capitolele de morfologie și sintaxă.

Tipăritura luată în discuție a fost inclusă în Bibliografia maghiară veche, în Catalogul „Transilvanicelor”, însă considerăm că locul și rolul său de produs cultural-științific editorial, avînd în vedere și originea autorului ei, îi conferă dreptul de a fi adjudecată, deopotrivă, de ambele bibliografii naționale vechi¹³, maghiară și română¹⁴.

¹² Vezi N. A. Ursu, *Modelul latin al Gramaticii lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanul*, în *Limba română*, XVI, nr. 5, 1967, p. 423—433; Dimitrie Eustatievici Brașoveanul, *Gramatica românească. 1757*. Prima gramatică a limbii române, p. XVIII (și nota 30); Ion Popescu, *Prima gramatică a limbii române*, în *Cronica*, Iași, an. VI, nr. 48 (303), sîmbătă, 27 noiembrie 1971, p. 3; Algeria Simota, *Dimitrie Eustatievici* (fișă biobibliografică), în *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, Editura Acad. RSR, București, 1979, p. 339.

¹³ Referitor la criteriile de alcătuire a Bibliografiei naționale vechi, vezi I. Bianu, N. Hodoș, D. Simonescu, *Bibliografia românească veche (1508—1830)*, tom. I—IV, București, 1903—1944; V. Cîndea, *Poate fi inclusă cartea lui Carra «Histoire de la Moldavie et de la Valachie» în Bibliografia românească veche?*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, 1, 1955, p. 245; Discuție privind rezoluția Conferinței Internaționale de bibliografie, Rumanie (1642—1830), în volumul *Symposium «L'époque phanariote (21—25 octombrie 1970)»*, Thessaloniki, 1974, p. 129—130.

¹⁴ Includem în Bibliografia românească veche și tipăriturile legate de aportul lui Gr. Molnar — (vezi notele 6, 7, 8, 9, 10, subl. ns.).

ANEXA

- I. Molnar, Gregorius (Gergely), *Elementa grammaticae latinae, pro recta scholasticae juventutis institutione ex praecipuis grammaticorum praeceptis*. Claudiopoli, 1556 (Tipografia lui Gheorghe Hoffgreff). In —8°.
Cf. RMK II—72, p. 16; RMNY — 136, p. 179—180.
Notă: Despre Gheorghe Hoffgreff, ctitor al tiparniței din Cluj și comisionar, între anii 1550—1559, al editurii wittenbergeze Schram în Transilvania, vezi în S. Jakó și R. Manolescu, *Scrierea latină în evul mediu*, Buc., 1976, p. 86, Zs. Jakó, *op. cit.*, p. 572—573.
- II. <Molnar Gergely>, *Elementa grammaticae Latinae*, Cibinii, 1575—1601, Johann Fabricius (?)
Cf. RMNY — 621, p. 545.
- III. Molnár Gergely, *Elementa grammaticae latinae pro recta scholasticae juventutis institutione ex praecipuis grammaticorum praeceptis*, Claudiopoli, 1577—1602, Heltai G., in —8°, (A—C) D+? = (32+?) foi,
Cf. RMNY — 628, p. 549—550.
- IV. Molnar, Gregorius, *Elementa Grammaticae Latinae Prorecta institutione Juventutis Scholasticae...*, Coronae, M. Herrmann, 1643, in —4°, 68 f. nenum. Tipar negru, foaia de titlu încadrată, frontispicii, viniete.
Cf. RMK II/618; J. Szinnyei, *Magyar írók...*, vol. IX, Budapest, 1903, col. 185; D. Nágler, *op. cit.*, poz. 256, p. 93—94.
- V. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Lőcse, 1650.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- VI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Debreczini, 1613.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- VII. Molnar, Gregorius, *Elementa Grammaticae Latinae. Prorecta Institutione Juventutis scholasticae...*, Noribergae, M. Emfter, 1651, in —8°, 48 f. nenum. Tipar negru, litere de diferite mărimi, frontispicii, viniete.
Cf. D. Nágler, *op. cit.*, poz. 291, p. 104—105.
- VIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Sárospatak, 1661.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- IX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Cibinii, 1664.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- X. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Claudiopoli, 1671.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Kassa (Košice), 1671.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Claudiopoli, 1680.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XIII. Molnar, Gregorius, *Elementa Grammaticae Latinae, Pro recta Institutione iuventutis Scholasticae, ex prolixioribus Grammaticorum Praeceptis, in breve Compendium contracta*, Gregorio Molnar, piae memoriae. Nunc denuo excusà singulari studio et a plurimis quibus scatebat mendis purgata et locupletata, Cibinii, Per Stephanum Jungling, 1682, in —4°, 77 f.nenum. Tipar negru, litere de diferite mărimi, foaia de titlu încadrată cu motive florale, frontispicii, viniete.
Cf. RMK II/1514; D. Nágler, *op. cit.*, poz. 485, p. 165.
- XIV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Debreczini, 1683.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, Pro recta Scholasticae Juventutis Institutione, ex praecipuis Grammaticorum Praeceptis a Gregorio Molnar contracta; Nunc noviter Methodo meliori missa: Regularum, de Nominum Generibus, Verborum(m), Praeteris et Supinis, Quantitate Syllabarum, Metris comprehensarum, Notis utilissimis illustrata: à Mendis Typographicis repurgata: ex Editione S. Patakiensi denuo recognita: et necessariis quibusdam Adjectionibus*

ac Notis adaucta: usuique Discentium plene accomodata. Claudiopoli, M. Veresegyházi, 1691, in —8°, 120 f.nenum., tipar negru, litere de diferite mărimi, frontispicii, inițiale, viniete.

Cf. RMK II/1686; D. Nögler, *op. cit.*, poz. 544, p. 184—185, J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.

- XVI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Claudiopoli, 1694.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XVII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Lőcse, 1696.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XVIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Claudiopoli, 1698.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XIX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Lőcse, 1702.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Debreczini, 1702.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XXI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, pro recta institutione juventutis Scholasticae, ex prolixioribus Grammaticorum Praeceptis, in breve Compendiu contracta à Gregorio Molnar, piae memoriae. Nunc denuò excusa singulari studio, et à plurimis quibus scatebat mendis purgata et locupletata. Coronae, Apud Lucam Senlerum, MD per Michaellem Heltzdoerffer, Anno MDCCIII (1703), in —8°, A—K4=9 1/2 coli, 76 nenum.*
Cf. RMK II—2145, p. 583; J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XXII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...* Budae, 1708.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XXIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, pro recta scholasticae juventutis institutione, ex praecipuis grammaticorum praeceptis... contracta. Nunc noviter methodo meliori emissa; regularum de nominum generibus, verborum, praeteritis et supinis, quantitate syllabarum metris comprehensarum, notis utilissimis, necessariis et jucundissimis, perspicue illustrata, Debreczini, 1725, Per Paulum Viski. In —8°, de 2 f. nenum. + 204 p.*
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; Géza Petrik, *op. cit.*, vol. II (Gy—O), Budapest, 1890, p. 772.
- XXIV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Lőcse, 1730.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- XXV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, Leutschoviae, 1730. In —8°, de 2 f. nenum. + 160 p.*
Cf. Géza Petrik, *op. cit.*, II, Budapest, 1890, p. 772.
- XXVI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, pro recta scholasticae juventutis institutione, ex praecipuis grammaticorum praeceptis... contracta. Post, multi-juga accessione per varios locupletata; praesertim regulis, de nominum generibus, verborum, praeteritis et supinis nec non quantitate syllabarum metro comprehensis aucta. Demum, anno d. 1694, vitiis innumeris sublatis, superfluis, resectis, meliori, et methodo et compendio (mediante... Nicolao Kis de M. Tótfalu,... typographo Claudiopolitano), donata. Nunc verò, ad idem exemplar amussim excusa, Cibinii, 1731, Excudit Johann Barth. In —8°, de 206 p.*
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; Géza Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XXVII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, Debreczini, 1727, Typ. Civ. Vezí Magyarorszáğ bibliographiája, V, (1712—1860), Pótlások, Budapest, 1971, p. 327.*
- XXVIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae pro recta scholasticae juventutis institutione ex praecipuis grammaticorum praeceptis, contracta... nunc noviter methoda meliori emissa Debreczini, 1732, Typ. Civ. P. Visky, 220 p.*
Vezí Magyarorszáğ bibliographiája (1712—1860), V, p. 327.
- XXIX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, Claudiopoli, Apud Alexandrum P. Szathmári. Anno 1735 (editio sexta).*
Cf. Dimitrie Eustatievici Braşoveanul, *Gramatica rumânească, 1757, Prima gramatică a limbii române, ediție N. A. Ursu, Editura*

Științifică, București, 1969, p. XVIII, nota 30, în care editorul completează bogata listă dată de J. Szinnyei asupra edițiilor lucrării lui Gr. Molnar. Exemplar la Bibl. Acad. RSR. Cluj-Napoca.

- XXX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, pro recta scholasticae juventutis institutione, ex praecipuis grammaticorum praeceptis, à Gregorio Molnar contracta...*, Cibinii, per Johann Barth, Sen., Annò MDCCXXXVI (1736) 1 f. nenum. + 206 p.
Notă: Exemplar în biblioteca Muzeului județean de istorie Galați, nr. inv. 75.
- XXXI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Debreczini, 1737, Typ. Civ., in —8°.
Vezi Magyarország bibliographiája, V, p. 327.
- XXXII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Debreczini, 1742, Per Joan. Margitai, In —8°, de 2 f. nenum. + 197 p.
 Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XXXIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Debreczini, 1749, Per. Joan. Margitai, In —8°, de 2 f. nenum. + 197 p.
 Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XXXIV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Claudiopoli, 1750. Impr. per Josephum S. Pataki, editio septima, in qua quid praestitum sit, adiecta docet praefatio, curante Nicolao Kis de M. Tótfalu, In —8°, 2 f. + 205 p.
 Cf. Géza Petrik, *op. cit.*, II, p. 773. Exemplare la B.A., R.S.R. filiala — Cluj — fond Reformat — 121227, idem, fond Catholic — 50828.
- XXXV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Debreczini, 1752, Per Mich. Biro, In —8°, de 2 f. nenum. + 204 p.
 Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
Notă: Exemplar la B.A. R.S.R. — Cluj, fond Reformat — 108996.
- XXXVI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Cibinii, 1754, Per Johannem Barth, editio quarta, recognita, In —8°, 2 f. nenum. + 206 p.
 Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; Géza Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XXXVII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Posonii, 1763, Typ. M. Landerer, In —4°, de 204 p.
Vezi Magyarország bibliographiája, V, p. 327.
- XXXVIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Cassoviae, 1763, Typis academicis Soc. Jesu, In —8°, de 2 f. nenum. + 206 p.
 Cf. G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XXXIX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Debreczini, 1765, Per Steph. Margitai, in —8°, de 2 f. nenum. + 204 p.
 Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XL. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, pro recta scholasticae Juventutis Institutione, ex praecipuis Grammaticorum Praeceptis, à Gregorio Molnar contracta..., Demum, Anno D. 1694. vitiis innumeris sublatis, superfluis reflectis, meliori, et methodo et compendio (procurante Clarissimo D. Nicolao Kis de M. Tótfalu Typographo Claudiopolitano etc.) donata; ac deinde saepius ad idem. Exemplar recensita et evulgata: Nunc verò iterum recusa. Editio quinta, recognita, Cibinii, Per Johannem Barth, Anno 1768.
 Exemplar la B.A. RSR I — 13850. 2 f. nenum. + 206 p.
- XLI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Posonii, 1772, Typ. Joan. Mich. Landerer.
 Cf. G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- XLII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae...*, Debreczini, 1772, Typ. Joan. Mich. Landerer.
 Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.

- XLIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Posonii et Pestini, 1772, Typ. Joan. Mich. Landerer, In —8°, de 2 f. + 204 p.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol., IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 173.
Notă: Exemplar la B.A. RSR — Cluj, fond Catolic — 78083.
- XLIV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Debreczini, 1775. Typ. Civ., In —8°.
Vezi *Magyarország bibliographiája*, V, p. 327.
- XLV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, editio V, recognita, Cibinii, 1779, Typ. Hochmeister, 206 p.
Vezi *Magyarország bibliographiája*, V, p. 327.
- XLVI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Posonii — Cassoviae, 1780. Typ. Landerer, 4 f. nenum. + 204 p.
Vezi *Magyarország bibliographiája*, V, p. 327.
- XLVII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, editio V, recognita, Cibinii, Typis Martini Hochmeister, 1784, 2 f. nenum. + 206 p.
Notă: Exemplar la B.A. RSR — Cluj, fond Catolic — 78014.
- XLVIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae pro recta scholasticae juventutis institutione, ex praecipuis Grammaticorum Praeceptis, à Gregorio Molnar, contracta*. Editio quinta, Cibinii, Typis Martini Hochmeister Caesar. Regiae priv. Typogr. et Bibliopolae, 1786, In —8°, de 2 f. nenum + 206 p. Textul este identic cu cel al ediției sibiene din anul 1768 — (subl. ns.)
Cf. Dimitrie Eustatievici Brașoveanul, *Gramatica rumânească*. 1757. Prima gramatică a limbii române, Ediție și glosar de N. A. Ursu, Ed. Șt., București, 1969, Studiu introductiv, p. XVIII, nota 30
Exemplare la B.A. RSR I — 50135, B.A. RSR — Cluj, fond Unitarian — 57467; Idem, fond Reformat — 85182.
- XLIX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Posonii — Cassoviae, 1787, Typ. Landerer, In —8°, de 4 f. nenum. + 204 p.
Vezi *Magyarország bibliographiája*, V, p. 327.
- L. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae... Posonii et Pestini*, 1790, Typ. Joan. Mich. Landerer, In —8°, de 2 f. nenum. + 204 p.
Cf. G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- LI. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae... Posonii*, 1794, Typ. Joan. Mich. Landerer, In —8°, de 2 f. nenum. + 204 p.
Cf. G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
- LII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Posonii et Pestini, 1794.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185.
- LIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae, pro recta Scholasticae juventutis institutione, ex praecipuis grammaticorum praeceptis... à Gregorio Molnar contracta*, Sibiu, editio sexta. A mendis non paucis repurgata. Claudiopoli et Cibinii, Typis Martini Hochmeister Caesar. Reg. priv. Typogr. et Bibliopolae, 1798, In —8°, de 2 f. nenum. + 206 p.
Notă: Exemplar la B.A. RSR, I — 13962.
- LIV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae... Nunc vero iterum recusa editio sexta et mediis non paucis repurgata*, Claudiopoli et Cibinii, Martin Hochmeister, 1802, In —8°, de 206 p.
Notă: Exemplar la B.A. RSR — Cluj, fond Reformat — 121353.
- LV. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae... Posonii et Pestini*, 1804, Typ. Mich. Landerer de Fűskút. In —8°, de 2 f. nenum. + 204 p.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; G. Petrik, *op. cit.*, II, p. 773.
Notă: Exemplar la B.A. RSR Cluj, fond Unitarian — 58199.
- LVI. Molnar Gergely, *Elementa grammaticae latinae*, Cibinii, 1809, 206 p.
Notă: Exemplar la B.A. RSR — Cluj, fond Unitarian — 86898.
- LVII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Pestini, Typis Johannis Thomae Trattner, 1815, In —8°, 120 f.

- Notă:* Exemplare la B.A. RSR — Cluj, fond Unitarian — 54973; Idem, fond Reformat — 121797.
- LVIII. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Cibinii. 1816, Typis Martini de Hochmeister, In — 8°, de 206 p.
Notă: Exemplar deteriorat la B.A. RSR — Cluj, fond Unitarian — 56254.
- LIX. Molnar Gergely, *Elementa grammaticae latinae*. . . Debreczini, sumptibus Johannis Gutman, 1829, 120 p.
Notă: Exemplare la B.A. RSR — Cluj, fond Unitarian — 73626, 56248, 78868.
- LX. Molnar, Gregorius, *Elementa grammaticae latinae*, Cibinii, 1830, Typ. Mart. (ini) de Hochmeister Caes. Reg. priv. Typogr. et Bibliopol., editio undecima, recognita, In — 8°, de 206 p.
Cf. J. Szinnyei, *op. cit.*, vol. IX, col. 185; Géza Petrik *op. cit.*, II, p. 773.
Notă: Exemplar la B.A. RSR — Cluj, fond Unitarian — 56262.

DAN RIPĂ-BUICLIU

LE GRAMMAIRE LATIN DE GREGORIUS MOLNAR.
CONTRIBUTION À LA BIBLIOGRAPHIE ANCIENNE
ROUMAINE

(Résumé)

L'auteur fait un étude bibliographique sur l'oeuvre didactique de Gregorius Molnar, réputé philologiste et professeur d'enseignement gymnasial de Transylvanie au milieu du XVIe siècle, soulignant à part la valeur scientifique de l'ouvrage *Elementa grammaticae Latinae*. Cette grammaire a fait une vraie vogue didactique, connaissant, entre 1556—1890, un nombre record d'éditions, imprimées dans d'importants centres culturels-typographiques de Transylvanie, Hongrie, Bohême et Allemagne, par d'imprimeurs de prestige (voir leur catalogue, dans l'annexe). Une de ces éditions (celle parue à Cluj en 1735) fut le modèle pour Dimitrie Eustatievici Braşoveanul dans son travail qui mena à l'apparition de la première grammaire de la langue roumaine (1757).

L'oeuvre de Gregorius Molnar, c'est-à-dire, toute la série éditorielle, est intégrée à l'ancienne bibliographie roumaine (1508—1830).